

Milestība un naidis

Katrīna Švarca, Floridas universitātes (ASV) politisko zinātņu profesore
Diena, Trešdiena, 2005. gada 27. jūlijs.
Rubrika: Komentāri un viedokļi (2. lpp.)

Jūlija otrajā nedēļā iebraucu Latvijā no savas dzimtenes ASV, lai atsāktu pētniecisko darbu par Latvijas lauku attīstības un dabas aizsardzības politiku. Varētu cerēt, ka Latvijā — šajā ar lielām dabas bagātībām apveltītajā zemē, kurā jēdziens "zemnieku tauta" pagaidām vēl nav pilnīgi fiktīvs — par šiem jautājumiem sabiedrība aktīvi diskutēs un valsts vadītāji izrādīs kaut minimālu interesi. Bet šis temats ir jāatliek citai dienai, jo man, lūk, "laimējās" ierasties Latvijā tieši laikā, lai piedzīvotu histērisko un fašistisko uzbrukumu seksuālajām minoritātēm, kurām pieskaitu arī sevi. Tagad jūtu nepieciešamību ar ļoti, ļoti smagu sirdi runāt par to, ko sestdien piedzīvoju, piedaloties geju un lesbiešu gājienā Rīgas praisds 2005.

Iepriekšējās dienas biju pavadījis laukos, kur cilvēki runāja par sāpīgiem sava novada izdzīvošanas jautājumiem, nevis par citu cilvēku intīmo dzīvi. Tādēļ nepaguvu nedz izlasīt pretīgos komentārus interneta portālos (tikko sāku tos lasīt, taču ātri vien pietrūka dūšas), nedz arī dzirdēt nicinošos komentārus, kādus dažiem mani draugiem nācās visu nedēļu uzklaut no saviem kolēģiem. Varbūt arī tāpēc ne tuvu nebiju gaidījis to, kas notika sestdien. Šķiet, ka neviens no gājiena dalībniekiem nebija to īsti gaidījis.

Esmu piedalījusies geju "Iepnuma" gājienos gan Amerikas mazpilsētās, gan dižajā Ņujorkā, kur visa gājiena garumā malās stāvēja ļaužu pūļi, varavīksnes karogus vicinādami, citi izsakot skaļu atbalstu, citi vienkārši baudot krāšņo šovu ar mūziku, dejošanu un ekstravagantiem kostīmiem.

Arī daudz "normālu" ģimeņu, kurās vecāki acīmredzot nebaidījās, ka bērniem kaut kas no tā visa pielips vai ka atklāto geju klātbūtne destabilizēs viņu pašu laulātās attiecības, vai arī ka Amerikas nācijas pamati tiks grauti. Acīmredzot viņi nebaidījās, citējot Delfos izlasīto komentāru, no "sabiedrības homoseksualizācijas". Gājienos mēdz piedalīties pilsētas amatpersonas, lai izteiktu atbalstu un solidaritāti saviem līdzpilsoņiem, kā arī organizācijas PFLAG — Geju un lesbiešu vecāki un draugi — locekļi. Izrādās, ka arī gejiem un lesbietēm ir vecāki un draugi.

Arī Rīgā visa gājiena garumā malās stāvēja ļaužu pūļi, bet vairākums ar savu klātbūtni centās izteikt kaut ko pavisam citu — ar naida pilniem plakātiem, saukļiem un izbāztajiem pirkstiem. Andra Neiburga Kultūras Dienā norādīja, ka interneta portālos izteikto neiecietīgo komentāru autori ir lielākoties vīrieši, taču sestdien diemžēl mūs "uzrunāja" arī pietiekami daudz sieviešu.

Pēdējo reizi tādas masas Vecrīgas ielās redzēju atmodas laikos, kad mans radnieks mani pacēla uz pleciem, lai es varētu nofotografēt sarkanbaltsarkano karogu jūru.

Sestdien kāds zēns cieši skatījās man acīs, rādīja ar pirkstu un ar putām uz lūpām nosauca mani par mauku un daudz ko citu, ko nepieņēmu. Atmodas laikos bieži nācās raudāt no lielām emocijām, bet sestdien — no pavisam citādām emocijām. Vienubrīd starp gājiena dalībniekiem izskanēja vecais sauklis "Brīvību!". Tā sanāk, ka Latvijas tauta ir izcīnījusi brīvību no svešas impērijas, lai tagad sāktu karu pret saviem brāļiem un māsām, dēliem un meitām.

Gājienam beidzoties, kad policisti bija novākuši protestētājus, kas bija nobloķējuši ieeju Anglikāņu baznīcā (iedomājieties — kristietības vārdā liegt ieeju baznīcā dievkalpojuma apmeklētājiem!), beidzot nonācām baznīcā. Sirds daudzījās un rokas trīcēja, jo pirmo reizi mūžā biju sastapusies vaigu vaigā ar fašismu. Uz savas ādas izjutu, kas ar mani — kas ar mums visiem — būtu noticis bez policistu klātbūtnes.

Dievkalpojums bija dziļi aizkustinošs. Piedalījās atvērtās evaņģēliskās draudzes mācītājs Māris Sants un anglikāņu draudzes garīdznieki. Dziedāja brīnišķīgi jaukais anglikāņu gospeļu koris, un šoreiz pavisam citā

plāksnē uztvēru vārdus par Jēzus mīlestību. Dedzinājām svecītes, ar klusuma brīdi pieminējām tos cilvēkus, kuri savas seksuālās orientācijas dēļ gāja bojā nacistu koncentrācijas nometnē. Katrā pauzē bija labi sadzirdami nerimstošie uzbudinātā pūļa brēcieni, kas visu dievkalpojuma laiku turpināja mūs ielenkt. Kā mācītājs Sants norādīja, šajā brīdī anglikāņu baznīca — atļausos teikt, vakardien vienīgā Rīgas isti kristīgā baznīca — bija mūsu patvērums vārda vistiešākajā nozīmē.

Dievkalpojumam beidzoties, policisti deva mums zaļo gaismu iziet laukā tikai tad, kad bija atbraukuši divi autobusi, uz kuriem mēs steidzāmies starp divām policistu "trauslajām zilajām rindām", kuras knapi atturēja naidīgo pretinieku jūru. Daži esot metuši olas, bet, pateicoties ārkārtīgi profesionālajai policistu rīcībai, nopietnāki incidenti nenotika.

Laikrakstos un portālos daudzi ir izteikušies: "Man vienalga, ko jūs darāt savās mājās, bet kādēļ jums ar to ir jāizrādās visas publikas priekšā? Vai tad heteroseksuāļiem arī būtu jāriko gājieni, lai sludinātu savas dzimumattiecības?"

Uz to varu atbildēt, ka es, tāpat kā vairākums geju un lesbiešu, nekādi nevēlos savu privāto dzīvi publiskot. Tajā brīdī, kad geju un lesbiešu tiesības būs pilnībā aizsargātas un kad sabiedrībā homofobisms būs palicis atmiņā kā baismīgs murgs, mēs vairs nejutīsim nepieciešamību aizsargāt savas intereses un savas personas būtību, rīkojot gājienu, lai vienkārši atgādinātu sabiedrībai, ka te mēs esam, un te mēs arī paliksim.

Daudzi komentētāji arī piekrituši premjera **Kalviša** izteiktajai domai, ka nevajadzētu "reklamēt lielāki sabiedrības daļai nepieņemamas lietas". Atļausos atgādināt premjeram un citiem, ka demokrātijas pamats ir ne tikai vairākuma gribas izteikšana, bet arī mazākuma aizsargāšana no vairākuma izdarītajām represijām un cilvēktiesību garantēšana visiem valsts iedzīvotājiem.

Portālu diskusijās interesanti vērot, cik aizrautīgi mūsu kaislīgākie pretinieki runā tikai un vienīgi par "pretdabiskajiem" dzimumaktiem (konkrēti starp vīriešiem). Te varētu vienkārši atgādināt, ka mums, tāpat kā heteroseksuāļiem, sekss kā tāds ir tikai viena un reizēm visai neliela mūsu seksuālās identitātes sastāvdaļa. Mūsu intīmajā dzīvē visbūtiskākais ir kopdzīves veidošana, mājas uzturēšana, bērnu audzināšana un pats galvenais — mīlestība starp diviem pieaugušiem cilvēkiem, kurus liktenis ir savedis kopā.

Bieži arī izskan nicinošs jautājums: "Kādēļ šis gājiens nosaukts par praidu (lepnums)? Ar ko jūs varat lepoties?" Mēs varam lepoties ar to, ka, neraugoties uz valsts un baznīcu vadītāju kurināto naidu un neiecietību, mēs tomēr uzdrošināmies parādīt savas sejas satrakota pūļa priekšā. Jo atšķirībā no, piemēram, Amerikas melnajiem, kuri savulaik arī riskēja ar savu drošību, ejot gājienos, mūs nevar pēc izskata atpazīt, un mēs varētu mierīgi slēpt savu īsto identitāti. Taču mēs izvēlamies to neslēpt, lai dzīvotu integrētu un psiholoģiski veselīgu dzīvi. Un mēs varam lepoties, ka, neraugoties uz homofobisma izraisītajām garīgajām traumām, mēs tomēr esam spējuši sevi mīlēt un veidot veselīgas, mīlestībā balstītas attiecības ar partneriem.

Pati esmu lepna par to, ka esmu nodzīvojuši desmit gadus kopā ar savu dzīvesbiedri, ka esam vienmēr bijušas uzticīgas viena otrai (atšķirībā no, piemēram, daudziem Latvijas politiķiem, kuriem patīk sievas nomainīt ar jaunākām sievietēm), un ka mūsu mīlestība ar katru dienu pieaug spēkā un palīdz mums dzīvot veselīgu, draugu un darbu pilnu dzīvi.

Man, tāpat kā Andrai Neiburgai, ir kauns par Latvijas sabiedrību. Ko es tagad sacīšu saviem Amerikas universitātes kolēģiem, kas būs paspējuši starptautiskajos medijos uzzināt par Latvijā notikušo, līdz šim nepieredzēti plašo posttotalitāre fašisma uzplaukumu? Šķiet, ka tagad man būs daudz vieglāk atbildēt uz jautājumu — vai es jūtos drīzāk kā amerikāniete vai kā latviete?

Gribu izteikt milzīgu paldies tiem 200 cilvēkiem, kas parakstīja atklāto vēstuli Dienā, nosodot valstsvīru kurināto homofobismu. Taču sirds dziļumos ceru, ka nākamgad gājienā Rīgas praidis 2006 piedalīsies arī šie cilvēki un vēl daudzi citi, to skaitā Rīgas domes, **Saeimas** un valdības pārstāvji — tāpat kā Amerikā gājienos

pedalās pilsētas mēri un Geju un lesbiešu vecāki un draugi un tāpat kā 60.gados Amerikas baltie riskēja ar savu dzīvību, izrādot solidaritāti saviem melnādainajiem līdzpilsoņiem.

Ceru, ka nākamgad gājienā piedalīsies vismaz tūkstoš cilvēku tāpat kā pērn Tallinā un ka redzēšu tos man pazīstamos gejus un lesbietes, kuru sestdien neredzēju. Ceru, ka nākamgad drosmīgajiem, bet pārgurušajiem **Kārlim Streipam** un Mārim Santam nebūs vieniem jānes smagā atbildība runāt visu Latvijas geju un lesbiešu vārdā. Ceru, ka avīzes Diena slejās varēs lasīt vairāk nekā par vienu cilvēku, kas uzdrošinājies sevi identificēt kā geju.

Ceru, ka vistuvākajā laikā Latvijas sabiedrība pieprasīs premjera un valdības atkāpšanos par naida kurināšanu. Ceru, ka "kristīgās ģimenes vērtības" aizstāvošie politiķi ilgi nevarēs meklēt popularitāti, bezatbildīgi apelējot pie homofobisma. Ceru, ka četrus Latvijas kristīgo konfesiju vadītāji atcerēsies, ka Jaunās Derības pamatmācība ir nevis naidis, bet mīlestība pret visiem Dieva bērniem. Ceru, ka Latvijas sabiedrība spēs sevī izārstēt slimību, kas patiesi apdraud valsts un nācijas pamatus: tā ir nevis "sabiedrības homoseksualizācija", bet agresīvā, posttotalitāri fašistiskā neiecietība pret citādo.

Kam dara pāri mīlestība?

Katrīna Švarca, Floridas universitātes (ASV) politisko zinātņu profesore
Diena, ceturtdiena, 2005. gada 15. decembris.
Rubrika: Komentāri un viedokļi (2. lpp.)

Ar dziļām skumjām vēroju, kā daži politiķi un garīdznieki Latvijā atdarina Amerikas fundamentālo kristiešu centienus atņemt ilggadējā sūrā cīņā izkarotās geju un lesbiešu tiesības un atgriezt sabiedrību kaut kādā mītiskajā zelta laikmetā, kad homoseksualisms vēl bija "mīlestība, kas nedrīkst sevi nosaukt vārdā". Aiz tādām pašām tukšām frāzēm — "valstij jāsaņem tradicionālā ģimene!" — ,kādas nemitīgi skan Amerikas medijos, slēpjas tas pats loģikas trūkums.

Romas katoļu kardināls Jānis Pujats Dienā raksta: "Homoseksualitātes nosodījums balstās ne tikai kristīgajā tradīcijā vai Bībelē, bet pirmām kārtām lietu dabiskajā kārtībā, kas apkaunojošas darbības liedz jebkuram cilvēkam." Pret šo teikumu ir vismaz trīs iebildumi. Pirmkārt, cilvēces vēsturē ir bezgala daudzi gadījumi, kad "dabisko kārtību" piesauc, lai leģitimētu idejas un vērtību sistēmas, kuras vēlāk atzīst par neleģitīmām. No XVIII līdz pat XX gadsimtam, piemēram, dažādas "pseidozinātniskā rasisma" teorijas piesauca dabisko kārtību, lai "pierādītu", ka citas rases ir zemākas šķiras būtnes nekā Eiropas baltie.

Otrkārt, kā var apgalvot, ka homoseksualisms ir "pretdabisks", ja dabā nepārtraukti dzimst un vienmēr ir dzimuši cilvēki ar homoseksuālu orientāciju? Zinātniski pētījumi liecina, ka seksuālā orientācija ir iedzimta, t.i., ģenētiski noteikta, tāpat kā acu krāsa. Tā nav indivīda izvēle "padoties izvirtībai". (Izvēle tomēr ir jautājumā — atzīt un akceptēt savu orientāciju vai sabiedriskā spiediena dēļ to slēpt un pat censties sevi pieradināt pie seksuālām attiecībām, kuras nav saskaņā ar iedzimto orientāciju.)

Treškārt, meklēt attaisnojumu zināmai vērtību sistēmai dabiskajā kārtībā ir maldīgi tādēļ, ka dabai nav nedz morales, nedz ētikas. Dabā neželīga vardarbība ir norma, un vienīgais likums ir "stiprākajam vienmēr taisnība". Arī cilvēku sabiedrībā pat slepkavas ir dabiska parādība, jo dabiskajā ceļā dzimst cilvēki ar psihopatisku personību. Vērtības varam pamatot tikai un vienīgi cilvēku savstarpējās attiecībās un domāšanā; morāle un ētika vērojama nevis dabas, bet sabiedrības sfērā. Slepkavība ir nosodāma nevis tāpēc, ka to liedz dabiskā kārtība, bet tāpēc, ka cilvēki modernajā pasaulē liedz vienam atņemt cita tiesības un brīvību. Šajā sakarībā der jautāt homofobiem: kad divas pieaugušas sievietes (vai vīrieši) mīl viena otru, kam viņas atņem tiesības? Kam viņas dara pāri?

Kardināls Pujats un citi kristīgie homofobi piesauc arī Bibli un baznīcu, lai pamatotu savu nostāju. Pret šo argumentu var iebilst, ka demokrātijā — iepretīm teokrātijai — politiskā iekārta balstās vispārpieņemtajās cilvēktiesībās, nevis kādas reliģijas svētajos tekstos jeb, pareizāk sakot, dažu garīdznieku to interpretācijā. Der arī atgādināt, ka vēstures gaitā kristīgā baznīca ir atbalstījusi verdzību, linčošanu, genocīdu, rasu aparteīdu un sieviešu apspiešanu.

Tomēr šeit vēlos uzsvērt ko citu. Latvijas kristīgie homofobi cenšas radīt iespaidu, ka Bībele un kristietība kategoriski un neapšaubāmi nosoda homoseksuālu mīlestību un attiecības. Taču patiesībā par šo jautājumu ārkārtīgi aktīvi debatē daudzās kristīgajās draudzēs un konfesijās, un daudzi garīdznieki ir nonākuši pie pretējā slēdziena.

Amerikas baptistu mācītājs Pīters Goumss ir teoloģijas profesors un galvenais mācītājs Hārvarda universitatē, kur viņš ir kalpojis kopš septiņdesmitajiem gadiem. Goumss ir vairāku ļoti populāru teoloģijas grāmatu autors, un ASV žurnāls Time viņu nosauca par vienu no septiņiem Amerikas labākajiem sprediķotājiem.

Pirms dažiem gadiem Goumss publiski atzina sevi par geju, lai sekmīgāk cīnītos pret homofobiju. Pērn laikrakstā Boston Globe viņš atbalstīja Masačūsetsas pavalsts tiesas lēmumu legalizēt viendzimuma laulības. Nosodot likumdevēju centienus atņemt šīs jaunpiešķirtās tiesības, viņš atgādināja, ka vēl dzīvā atmiņā Amerikā bija aizliegts baltajiem laulāties ar melnajiem. Ja valsts būtu gaidījusi, kamēr sabiedrības vairākums atmestu aizspriedumus pret melnajiem pilsoņiem, tad, ļoti iespējams, pie mums vēl pastāvētu rasu segregācija.

Vēl viens bieži dzirdēts homofobijas pamatojums: valstiski atzītas homoseksuālās attiecības radīs "reālu draudu laulībai un ģimenei". Tā sacīja Saeimas deputāte Inese Šlesere (LPP), ierosinot Satversmes grozījumu par "laulības sargāšanu". Tālāk: "Stipra, tradicionāla ģimene ir valsts lielākā vērtība. Un, tikai stiprinot un aizsargājot, mēs varam pārvarēt demogrāfisko krīzi un novērst Latvijai draudošo demogrāfisko katastrofu." LPP biroja vadītājs J.Kokins vēl plašāk vispārina šo domu: "Dieva noteiktās kārtības neievērošana novedīs pie cilvēces iznīcības, jo viendzimuma laulībās bērni nedzimst."

Latvijā, bez šaubām, ir zema dzimstība, daudzas laulības ir nelaimīgas un beidzas ar šķiršanos. Taču es aicinu homofobus pierādīt, ka kaut viena laulība ir konkrēti cietusi no tā, ka kaimiņos laimīgi dzīvo geju pāris, vai ka kāds heteroseksuāls pāris ir nolēmis nepildīt Bībeles komandējumu "būt auglīgiem un vairoties" tādēļ, ka divas lesbietes kaut kur ir reģistrējušas partnerattiecības. Zemajai dzimstībai un laulību neveiksmēm ir daudz cēloņu: nabadzība, neskaidrība par nākotni, vardarbība pret laulāto partneru un/vai bērnu, depresija, alkoholisms, narkomānija.... Vai pie tiem var pieskaitīt arī homoseksuāļus?

Varu iedomāties tikai vienu iespējamu pamatojumu šim konstatējumam: homofobi baidās, ka, tiklīdz valsts atzīs homoseksuālās attiecības un izbeigsies tiesiska diskriminācija pret mums, tā visi heteroseksuāļi steigšus kļūs par gejiem un lesbietēm. Acīmredzot mūsu attiecības ir tik ļoti pievilcīgas, ka visi pāries mūsu "komandā". Neviens vairs nenodarbosies ar vairošanos, un tā aizies bojā cilvēce. Šāda doma ir perversā veidā glaimojoša, taču absurda. Seksuālā orientācija nav modes lieta, un tā arī nav lipīga. Pētījumi norāda, ka katrā sabiedrībā aptuveni 10% cilvēku ir homoseksuāla orientācija.

Tādu orientāciju skolēniem nevar "iemācīt" gejs skolotājs. Bērniem, kuriem vecāki (adoptācijas vai dzemdību ceļā) ir geji vai lesbietes, nav lielākas izredzes izaugt par gejiem kā bērniem, kas aug heteroseksuālā ģimenē. Vienīgi tīņu gados pirmajiem varbūt ir labākas izredzes laimīgi tikt galā ar iespējamo atklājumu, ka paši pieder pie seksuālās minoritātes.

Aizliedzot viendzimumu laulības, raksta mācītājs Goumss, "šķiršanās netiks apkarota, vardarbība netiks izskausta, [Holivudas zvaigžņu] frivolie heteroseksuālie mīlas sakari joprojām būs likumīgi".

Ne Amerikā, ne Latvijā homofobija neglābs nevienu ģimeni, bērnu vai laulību. Taču katru dienu tā dara pāri vismaz desmitajai daļai Latvijas pilsoņu, liedzot tiem sabiedrības cieņu un aizskarot viņa godu un personas esamību.

